

ΟΡΑΜΑΤΑ ΑΥΤΟΕΞΟΡΙΑΣ

(Χρυσά Προκοπάκη: «Αποστάσεις». Κέδρος 1973, σελ. 61)

ΑΠΟ ΤΑ ΠΙΟ ενδιαφέροντα μαθήματα του καθηγητή Γ. Θ. Ζώρα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών —πανε τώρα πάνω από 25 χρόνια— ήταν, θυμάμαι, μία σειρά παραδόσεων για την ξενιτιά στην νεοελληνική ποίηση. Θέμα καιρό και πλούσιο και πολυσύνθετο, πού, μεθαύριο, κάποιος νεότερος θα άξιζε να τό επεξεργαστεί και να τό αναπτύξει (μακάρι ως διδακτορική διατριβή), χρησιμοποιώντας και πίο σύγχρονα δεδομένα και όξύτερες διακρίσεις και πλατύτερες προοπτικές. Π. χ. ή διαφορά ανάμεσα στο θέμα της ξενιτιάς και στο θέμα του ξενιτεμένου και στο θέμα του ξενιτεμένου ποιητή: αν τά δύο πρώτα εμφανίζονται ήδη στον Όμηρο, τό τρίτο (αν δέν κάνω λάθος) έξειδικεύεται, για τήν εύρωπή συνείδηση, μέ τόν Όβίδιο, ως θέμα τό έξόριστο ποιητή — για να συνεχιστεί τόν Ντάντε ή τόν Μπάουρον, τόν Χάινε ή τόν Ούγκό, τόν Πάουρι ή τόν Μπρέχτ, ως σήμερα.

Μά και τά αίτια του ξενιτεμού (κοινωνικά είτε οικονομικά είτε ψυχολογικά, έκούσια ή άκούσια) μπορούν να όδηγήσουν σε χρήσιμες διακρίσεις: περιήγηση, μετανάστευση, προσφυγιά, έξορία (έσωτερική ή έξωτερική), έκτόπιση, κ.ο.κ. Και τά άφθονότερα στοιχεία, μετά τούς Ρομαντικούς (όπου ή ανάγκη συχνά γίνεται δυσδιάκριτη από τήν μίμηση), θά τά παρέιχαν ποιητές μας πού έγραψαν μετά τό 1900: ό Καβάφης και ό Σικελιανός και ό Καζαντζάκης, ό Ουράνης και ό Καρυολάκης και ό Καρδαβιάς, ό Σεφέρης και ό Ρίτσος και ό Έλύτης, ή Μέλπω Αξιώτη και ό Μανώλης Φουρτούνης και ό Δημήτρης Δούκαρης, και πόσοι άλλοι...

Φοιτήτρια κάποτε του κ. Ζώρα και από τό 1964 μελετήτρια του κ. Ρίτσου, ή Χρυσά Προκοπάκη (ήδη γνωστή στο γαλλικό κοινό από τίς μεταφράσεις της ποιημάτων του Γιάννη Ρίτσου και της μυθιστορηματικής τριλογίας του Στρατή Τσίρκα), έρχεται μέ τήν πρώτη συλλογή της να καταθέσει τήν προσωπική της έμπειρία από τήν διαβίωση ενός σημερινού Έλληνα στα ξένα. Τό βιβλίο της χωρίζεται σε τρία μέρη, όλα γραμμένα μακριά από τήν Ελλάδα: «Τής Νύχτας» (Παρίσι, 1967

—68) — «Κατεβαίνοντας» (Παρίσι, Κεντρική Γαλλία, Προδηγία, Σαρδηγία, 1967—70) — «Αποστάσεις» (Παρίσι, 1972). Δέν πρόκειται για άπλή καταγραφή λυρικής νοσταλγίας, αλλά για μία προσπάθεια σύνθεσης τών φάσεων μιάς σπαρακτικής άναξίτησης, πού άκατάπαυστα κινείται από τό παρόν στο παρελθόν, από τήν πραγματικότητα στην φαντασίωση, και από τό όνειρο στον έφιάλτη.

Τούτη ή θεματική είναι ιδιαίτερα εύδιάκριτη από πρώτο (και έκτενέστερο) μέρος, ίσως γιατί παρουσιάζεται πίο επιφανειακά, ίσως και γιατί μάς είναι πίο εύληπτη ύστερα από τά έπιτεύγματα της όνειρικής τεχνικής του Ρίτσου και του Σαχτούρη και του Σινόπουλου. Όπως ύποδηλώνει ό τίτλος («Τής Νύχτας»), κύριο νήμα έδώ είναι ή νυχτερινή άγρύπνια πού κάθε τόσο ξεπέφτει σε βραχνάδες —πράγμα πού μορφολογικά εκφράζεται (όχι πολύ συστηματικά) μέ τήν έναλλαγή έλεύθερου στίχου και ποιητικής πρόζας. Ξεχωριστά έναοργής είναι ή άρχή — ένας διάλογος σχεδόν άνακριτικός, πού βαθμιαία μετατρέπεται σε μοнологικήν αφήγηση έφιαλτικών όραμάτων:

— Δέν κοιμάσαι; — Ούτε σύ; — Όχι, δέ θέλω. Βλέπω όνειρα, δέ θέλω. — Τί βλέπεις; — Δέ θυμάμαι, δέ θέλω. — Τί βλέπεις; — Μιά γάτα, μία μαύρη γάτα γεννάει πάνω στο στήθος μου. Τήν τραβώ. Είναι γερά γαντζωμένη. Ξεσκίζω τό δέρμα μου. — Άλλο. — Έναν άντρα. Μου φέρνει πάντα ένα γράμμα. Άπό κείνον. Τ' ανοίγω. Λευκό. Γελάει δυνατά. Δυστύχημα, λέει. Δέν είν' αλήθεια! φωνάζω. Μου φράζει τό στόμα. Δέν είν' αλήθεια! Δυστύχημα. Μέ σπρώχνει στον τοίχο. Μπήγει τό δάκτυλο στο λαιμό μου. — Άλλο. — Μιά έρμη πλατεία με αγάλματα. Ένας κρατάει μία σημαία. Περπατάει περπατάει προς τό κέντρο. Δέν προχωρεί. Πάντα στο ίδιο σημείο, πάντα στο ίδιο σημείο. — Άλλο. — Μιά θάλασσα. Μυρίζει κλωροφόρμιο. Τά νιοιά, όλα τά νιοιά άδειανά. Σπίν κορφή ένας σταυρός από ξύλο.

Τέτοιοι βραχνάδες δέν χρειάζονται ούτε όνειροκρίτη ούτε ψυχολογική: όσοδήποτε αυθεντικοί και αν ύπήρξαν, από τήν στιγμή πού έντάσσονται σε ένα ποίημα άντιπροσωπεύουν πιά τήν συνειδητή δούληση του τεχνίτη. Γι' αυτό και πιστεύω πως θά ήταν σφάλμα να θεωρήσουμε κείμενα σαν τό παρακάτω ως ύποσυνείδητη ίσοστάμιση του «έδώ» με τό «έκει»:

Κρυώνω. Κι όλο να χαμηλώνει ό ουρανός κι οι στέγες. Άνθρωποι ξαπλωμένοι πάνω σε σκάρες μέσα στους άτμούς οά να τούς θράουν. Γύρω έχει γεμίσει τάνκς. Δέ φαίνονται. Κλείσανε τά γεφύρια. Λένε πως θά χωρίσουν τήν πόλη στα δυό με τό ποτάμι. Όλα χωρίζουνε στα δυό. Δέ φαίνονται.

Όπως διαπιστώνει, σε ένα άλλο της ποίημα, ή κ. Προκοπάκη: «Τή νύχτα ή πόλις σε ακολουθεί / ή πόλη με τούς δρόμους πού περπάτησες και σου ζητάει / τό αίμα πού δίνεται πού αίμα πού ήτανε / να δώσεις άλλιώδ». Η άναφορά στον Καβάφη είναι σαφής — όπως και στον Λόρκα, στο τέλος του πρώτου μέρους, πού κλείνει με έναν «παράλληλο» διάλογο, πιθανώς γραμμένον μετά τό 1968:

— Πάνω από τό γεφύρι τό φεγγάρι όπως βουτάει μες στα νερά τά μαύρα έχεις σκεφτεί ποτέ — θέλω να πώ όλα να τελειώνουν πιά. — Ήμασαν δεκαεφτά μ' ένα φτενό φεγγάρι ήμασαν δεκαεφτά κι ό δρόμος επικίνδυνος. Ξοπίσω αφήναμε παντού πατήματα. ... ..
— Ήταν ζεστός ακόμα πλαγιασμένος μες στη ρεματιά μπροστά στη Σιέρα Έλδιρα. / Μανία πού 'χε κι αυτός με τά φεγγάρια του. Σά να 'μα: εγώ πού του τά πέρα.
— Ναί μία μανία κατ' αστρέφεις πάλι να έπιστρέφεις και να σε παιδεύει / τό πρόσωπό σου τό τεμαχισμένο μέσο στο ποτάμι να γυρεύει / παντού παρόν παντού παρόν να κρατηθεί μες στα νερά πού αλλάζουν.
— Θέλαν ν' αλλάζουμε τόν κόσμο. Και μ'ας μοιάζουν.
— Θέλω να φύγω πιά απ' αυτή τήν πόλη. Τό φεγγάρι στο ποτάμι / έγινε μία σκουριά σε κατατρώει. Θειάφι μέσα στο κατράμι.
— Φύγανε φύγαν φύγανε. Κι είναι άλλοι πάλι απ' τήν άρχή κι' είναι άλλοι πάλι —
— Άπ' τήν άρχή όλο απ' τήν άρχή πάνω σε μία κλωστή πού πάει να σπάσει. / Όσο να σβήσει ένα φεγγάρι όσο κρατήσει ένα γαρίφαλο κι όσο ό θυτός να σε σκεπάζει.
— Να ήτανε κάποτε να υπάρχει ακόμα ένα πορτοκαλί φεγγάρι πάνω από τήν Αίγινα;

Λιγότερο έκδηλη, σε ένα μεστό κείμενο σαν τό παραπάνω, είναι ή παρουσία του Σεφέρη, του όποιου ή φωνή κάθε τόσο αναδύεται και στο πρώτο και στο δεύτερο μέρος της συλλογής:

Δέν είναι τρόπος να μιλήσεις. Όμως ή θάλασσα πού ξαγρυπνάει ή καρδιά πού ξαγρυπνάει ό στίχος πού επιμένει — ένας ρυθμός και σε κρατάει μες στον τεμαχισμένο χρόνο στον τόπο πού δέν είναι πιά και σύ τόν είχες πεί φωνή ή άλλιώδ πατρίδα...

Τό δεύτερο μέρος («Κατεβαίνοντας») θά μάς άπασχολήσει έδώ λιγότερο, όντας τό πίο λυρικό και τό πίο εύανάγνωστο από τά τρία. Άποτελείται από δώδεκα σαφώς διακεκριμένα ποιήματα, όλα γραμμένα σε οικείο στίχο, πού καταγράφουν στιγμές από άνοιξιόντικες ή θερινές, περισσότερο ή λιγότερο «έπιτυχείς» έξόδους της ποιήτριας σε χώρους άνθρωπογεωγραφικά συγγενέστερους προς τήν πατρίδα — ή μάλλον προς τήν νοσταλγικήν εικόνα της. Παραθέτω, ένδεικτικά, τήν άρχή του τρίτου ποιήματος:

Οί έλιές τ' άμπέλια τά τζιτζικία.
Τούτος ό τόπος είναι λίγο πατρίδα
Τό αίμα πού γυρίζει άλλιώτικα ή θάλασσα πού άνεβαίνει. Σά να σε κόψανε στα δυό
Αύγουστο μήνα κι εκείνο τό κουκούτσι — πικραμύδαλο.

Βιάζομαι να προχωρήσω στο τρίτο μέρος («Αποστάσεις»), πού τό θεωρώ τό ώριμότερο και τό πίο καινούργιο δώρο τούτης της συλλογής. Άλλωστε είναι, όπως είδαμε, και τό πίο πρόσφατα γραμμένο — και προφανώς δέν είναι τυχαίο πως ή κ. Προκοπάκη δάνεισε τόν τίτλο του σε όλόκληρο τό βιβλίο της.

Έδώ μάς περιμένει μία διαφορετική στιχουργική μορφή (χρησιμοποιημένη μόνο μία φορά, παροδικά και όχι πολύ πειστικά, προς τά τέλη του πρώτου μέρους), ή «παράγραφος» (γαλλικά: «versets») πού ύποτάσσει τόν λαχανιστό έλεύθερο στίχο και τήν νοχήλια της ποιητικής πρόζας σε μιαν ολοκληρωμένη φραστική ένότητα, σφιχτή και άνετη συνάμα. Δέν πρόκειται, βέβαια, για πρωτόφαντη μορφή: ξεκινάει από τήν Παλαιά Διοθήκη (πιθανώς από τήν μετάφραση τών Ο' και άσφαλώς από τήν άγγλική στον Ό' Ιακώβου), καθιερώνεται από τόν Ούιτμαν και έκείθε προέρχεται από τόν Πάουρι, τόν Σεφέρη, τόν Έλύτη, τόν Σινόπουλο και άλλους.

Τό ζήτημα είναι πως ή μορφή αυτή, χρησιμοποιημένη με συνέπεια και μιστηρία από τήν Χρυσά Προκοπάκη για μία ένιαία σύνθεση, δίνει στην φωνή της μία πικρότερη και πίο προσωπική έκφραση, βοηθώντας τήν να πάρει έπιτέλους τίς «αποστάσεις» της από τόν καημό της ξενιτιάς και τούς έπιτέλους και τίς τύψεις της (είναι αλήθεια πως στο μεταξύ μεσολάβησε κι ένα ταξίδι της στην Έλλάδα):

Μιλώ για τότε πάντοτε μιλώ για τότε μ' άλλα λόγια. Σκέψεις πού δέν τολμήσανε να γίνουν λέξεις κι ύστερα ψήλωσαν στο φώς σπīλες άτμοί και σκέπασαν τό φώς κι έσθισε ό κόσμος έτοι πού άδειάζουνε τά πρόσωπα τών πεθαμένων.

Ό λόγος της αποκτάει άλλη στερεότητα και οι εικόνες, αποβάλλοντας τόν πειρασμό της γραφικότητας, κερδίζουν σε άντικειμενική ένάργεια:

Σημαίες μουσκεύουν στη βροχή πάνω σε λόφους με σκουπίδια και ψοφίμια. Σέρνει ό άνεμος παλιές έρημηριδες τις κρεμάει άπρόσεχτα στους τενεκέδες και τ' άγκάθια.

Τέλος, κάνει τήν εμφάνισή της μία έφιαλτική γυναικεία φιγούρα, βαριά από μυθική ύποβολή:

Αυτή μάς παραμένει με διεσταλμένα μάτια πού γλιστρούσαμε μες στο σκοτάδι μ' ένα οπασμένο κουθάρι στην ύλαμη. (...)

Αυτή μάς παραμένει χτυπώντας τό ραβδί της στις ύγρες πλάκες και βουλιάζει δέντρα πού δέν είδαμε σώματα πού δέν άγγιζαμε πόλεις πολύχρωμες κάρτες. (...)

Συχνούσαμε πάντα λιγότερο άθωοι.
Αυτή μάς παραμένει μπρός στο κατώφι με άπλωμένο χέρι κοιτάζοντας τ' άδεια μας χέρια κι έσερνε τό γέλιο σε μία ζένη γλώσσα. Έφευγε τρέχοντας ξεσκίζοντας τό φώς τρεις ή ώρα μεσημέρι.

Ολέγεται ή θάτος. Τά παιδιά μες στο καμίνι.

Ποιά είναι ή φιγούρα αυτή, τί συμβολίζει, δέν ξέρω να πώ. Τό ουσιαστικό, νομίζω, είναι πως σημαδεύει τήν πρόοδο της ποιητικής έκφρασης και κάθαρσης, όδηγώντας σε έξωυποκειμενικές κρυσταλλώσεις «έν φαντασία και λόγω»:

Σάν μέσα στο σκοτάδι κουραστείς ψάχνεις να βρεις τ' άλλο σου χέρι και φοβάσαι. Φοβάσαι μη δέν είσαι. Μπορεί προπάντων — φοβάσαι μήν άγγιζέσει τό άλλο χέρι τό δικό της ένα μεγάλο χέρι έλεπτικό πάνω απ' τήν τέρνα.

ΠΟΙΟΣ ΚΥΒΕΡΝΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ;

«ΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ» ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

Ένα γνώριμο από την Ελλάδα από 1965—67 πολιτικό σύνθημα ακούεται τώρα και στην Τουρκία, έστω και ώς δέν είναι ίδιες οι περιστάσεις πού τό προκάλεσαν και ίδιο τό περιεχόμενο του συνθήματος: «Ποίος κυβερνά;»

Ο άρχηγός του κόμματος της Δικαιοσύνης και τέως πρωθυπουργός κ. Σ. Ντεμιρέλ κατά την πρόσφατη περίοδος του στις ανατολικές επαρχίες της χώρας έθεσε ως έξης την προβληματική των εκλογών του προσεχούς Οκτωβρίου, σύμφωνα μέ όσα μεταδίδουν τά δημοσιογραφικά πρακτορεία: «Πρέπει νά αποφασίσουμε, μιά γιά πάντα, ποίος κυβερνά αυτή τή χώρα: Ένας βασιλεύς, ένας σουλτάνος, ένας δικτάτωρ, μιά χούντα — ή ο λαός;» Καί διεκήρυσσε: «Αποτελεί αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα του Έθνους νά καθορίσει εκείνον, πού θά κυβερνά τή χώρα».

Μέ τον τρόπο αυτόν ο πρωθυπουργός, τον όποιον ή στρατιωτική ήγεσία απέμακρυνε από την έξουσία τον Μάρτιο του 1971, διεδηλώσε γιά μιά άλλη φορά την αντίθεσή του προς την στρατιωτική επέμβαση, την κατήγγειλε ότι παρεβίασε την λαϊκή κυριαρχία και προσδιώρισε τον καθαριστικό χαρακτήρα των προσεχών εκλογών, γιά νά λυθή, όπως είπε, «μιά γιά πάντα», τό πρόβλημα της πηγής της έξουσίας στην Τουρκία.

Δέν πρόκειται, έν τούτοις, οι εκλογές του Οκτωβρίου ούτε νά δώσουν λύση σ' αυτό τό θεμελιώδες πρόβλημα, πού έθεσε ο κ. Ντεμιρέλ, ούτε πολύ περισσότερο νά παγιοποιήσουν μιά κατάσταση, πού θά απέκλειε στό μέλλον την παραβίαση της λαϊκής κυριαρχίας. Καί τούτο, γιατί όπως έχουν διαμορφωθή τά πράγματα, έχει καθιερωθή στην Τουρκία και έχει θεσμοποιηθή μέχρις ενός βαθμού, μιά μορφή δικαστικής έξουσίας, μέ πηγές τον λαό, όπως εκφράζεται μέ τις εκλογές και τό κοινοβούλιο, και τον στρατό. Καί αυτή ή δυσδική μορφή έξουσίας, ή διαρχία, δέν πρόκειται νά ανατραπεί μέ τις εκλογές του Οκτωβρίου.

Τήν διαρχία στρατού και κοινοβουλίου την καθιέρωσε ίδιως ή επανάσταση του 1960 και την επεδεδείωσε ή επέμβαση του 1971, μέ την όποια καθορίστησαν και τά νέα πλαίσια, μέσα στα όποια θα διεξαχθούν οι εκλογές. Μέ την επανάσταση του 1960 έθεσμοποιήθη ή συμμετοχή του στρατιωτικού παράγοντος στην αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων της χώρας μέ τον συνταγματικό θεσμό του Συμβουλίου Έθνικής Ασφαλείας. Καί καθιερώθη ως άπαράδρακτη πράδοση ή ανάδειξη στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας προσωπικότητας προερχομένης από τις ένοπλες δυνάμεις. Μέ την επέμβαση, έξ άλλου, του 1971 περιστάλλη ο φιλελεύθερος χαρακτήρας του συντάγματος, περιωρίστησαν τά όρια των πολιτικών ελευθεριών, έτέθησαν έκτός νόμου τα κόμματα και οι ιδεολογικές κινήσεις της άριστερας, ιδρύθησαν ειδικά, μέ μικτή, στρατιωτική και πολιτική, σύνθεση δικαστήρια γιά τις περιπτώσεις προσβολής της δημοσίας τάξεως. Καί έπληθή ή εφαρμογή των άγροτικών μεταρρυθμίσεων — και όλα αυτά μέ την πίεση του στρατιωτικού παράγοντος.

Όπως θέτει τό πρόβλημα ο κ. Ντεμιρέλ, ή έννοια πού δίδεται στις εκλογές είναι νά καταργηθή μέ τή λαϊκή ψήφο ή διαρχία. Νά παραμερισθή δηλαδή ο στρατός ως παράγων της πολιτικής ζωής και νά είναι στό έξης μοναδική πηγή έξουσίας ο λαός, όπως εκφράζεται μέ τό κοινοβούλιο.

Στην περίπτωση, πού τό έρώ-

τημα «ποίος κυβερνά» τίθεται μεταξύ ενός βασιλέως και του λαού, ή λύση θά μπορούσε νά δοθή μέ την κατάργηση, επί τέλους, του βασιλέως. Δέν είναι όμως αυτή ή περίπτωση της Τουρκίας. Γιατί αυτός πού άμφισβητεί τή λαϊκή ψήφο ως μοναδική πηγή έξουσίας δέν είναι ένας θεσμός πού επιδέχεται κατάργηση. Είναι θεσμός ανεπίδεκτος καταργήσεως — ο στρατός δηλαδή, του όποιου ή ύπαρξη είναι, μέ τις συνθήκες, στις όποιες εξακολουθεί νά ζη ή κόσμος, συνυφασμένη μέ την ύπαρξη του κράτους. Καί μάλιστα, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στρατός, ο όποιος, ανεξάρτητα από τις διαθέσεις, τις βλέψεις και τις φιλοδοξίες της εκάστοτε ήγεσίας του, είναι διαπαιδαγωγημένος πολιτικά, έχει παράδοση άναμιξεως στην πολιτική ζωή και είναι ακόμη τοποθε-

Του

ΜΑΝ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ

τημένος στην συνταγματική όργανωση της χώρας ως θεσμός μέ άρμοδιότητες πολιτικές.

Τό πρόβλημα, λοιπόν, όπως τίθεται και ύπάρχει στην Τουρκία δέν πρόκειται ούτε μπορεί νά λυθή μέ την ανάδειξη, έστω και μέ άδίαστη λαϊκή ψήφο, μίας νέας Βουλής. Είναι πρόβλημα πολυσύνθετο, πολιτικής άγωγής, ήθικού κύρους των θεσμών και των πολιτικών όργανισμών, και δημιουργίας ακόμη πραγματικών συνθηκών ίσοροπίας στην όργανωση της πολιτικής ζωής, πού θά κατασπήςσιν είτε άνεπίκτη, είτε χωρίς άντικείμενο την ανάληψη πρωτοβουλίας από όποιονδήποτε άλλο παράγοντα, πού δέν θά έχει προέλευση άλλη, έκτός από τή λαϊκή έτυμυγορία.

Μήπως και ή Βυλή του 1968, πού είχε αναδείξει τον κ. Ντεμιρέλ στην πρωθυπουργία, δέν εξέφραζε τή λαϊκή κυριαρχία; Έν τούτοις τό κύρος και ή αυθεντία της ως σώματος λαοπροβλήτου έξεμηνείστησαν από την στρατιωτική επέμβαση του 1971, ή όποια και τον λαοπροβλήτο πρωθυπουργό απέμακρυνε από την κυβέρνηση και την πρωτοβουλία του λαοπροβλήτου αντιπροσωπευτικού σώματος ούσιαστικών ύποκατέστησε μέ τις ύποδείξεις της σέ θέματα πολιτειακής και πολιτικής όργανώσεως. Πώς, μέ βάση αυτό τό προηγούμενο, είναι δυνατόν νά προσεφληθή ότι οι νέες εκλογές θά λυσουν και μάλιστα «μιά γιά πάντα», τό πρόβλημα της πηγής της έξουσίας στην Τουρκία;

Αυτό, πού συμβαίνει τώρα στην Τουρκία, πού άνοίγει την διεξοδο των εκλογών και πού έπιτρέπει στον κ. Ντεμιρέλ νά διεκδικεί την έπιστροφή του στην κυβέρνηση μέ την βοήθεια της λαϊκής ψήφου, είναι ότι ή άνοικτή επέμβαση του στρατιωτικού παράγοντος στην πολιτική ζωή κρίνεται ότι εξεπλήρωσε, γιά την περίοδο τουλάχιστον αυτή, την άποστολή της.

Η «έπιστροφή στους στρατώνες», ή μέ άλλη διατύπωση, πού θά μάς ήταν ίσως οικειότερη, ο στρατιωτικός άποχρωματισμός και ή «πολιτικοποίηση» του κυβερνητικού καθεστώτος, είναι ή τάση πού έπικρατεί, όπως φαίνεται, αυτή την ώρα στην στρατιωτική ήγεσία της Τουρκίας.

Σ' ό,τι άφορά ειδικά την Τουρκία, ή «έπιστροφή στους στρατώνες» είναι βέβαια μιά μέθοδος άνακτήσεως από τον στρατιωτικό παράγοντα της άποτελεσματικότητας του στον τομέα, πού είναι ή κύρια άποστολή του, τον άμυντικό. Γιατί ή πολιτική, όπως σή-χρησε και άν άσκειται, φθείρει. Ένώ ή άνάκτηση από τον στρατιωτικό παράγοντα της άμυντικής του άποτελεσματικότητας άποκτά ιδιαίτερη σημασία αυτή την ώρα, πού τά προβλήματα της άμυντικής και πολιτικής ίσοροπίας στην γεωραλική περιοχή της Μεσογείου — Μέσης Ανατολής επανεξετάζονται και επανατοποθετούνται.

Η «έπιστροφή στους στρατώνες» στην Τουρκία όμως, δέν σημαίνει παράιτηση από την επαγγύηση, πού άσκει από παράδοση και λόγω των δημοιουργημένων συνθηκών, ο στρατός στην πολιτική ζωή. Όυτε σημαίνει παράιτηση από τις φιλοδοξίες και τις βλέψεις μίας νέας έπεμβάσεως στό μέλλον, όταν κρίθη ότι οι περιστάσεις την επιβάλλουν.

Μέ τις εκλογές του Οκτωβρίου δέν καταργείται, ούτε πρόκειται νά καταργηθή ή διαρχία, πού έπικρατεί στην πολιτειακή και πολιτική ζωή της Τουρκίας. Διανοίγεται μ' αυτές μόνο μιά περίοδος «πολιτικοποιήσεως», στη διάρκεια της όποιας και στό έρώτημα «ποίος κυβερνά» δέν θά είναι από τά πράγματα δυνατόν νά δοθή άλλη απάντηση, παρά μόνο: Καί τό κοινοβούλιο και ο στρατός.

ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Τό Ι.Κ.Α. προκηρύσσει δημόσιον μειοδοτικόν διαγωνισμόν διά την μίσθωσιν οικήματος εις περιοχήν Γλυφάδας προς στέγασιν του έκει Υποκ)τος Ι.Κ.Α.

Τά προσφερόμενα προς μίσθωσιν οικήματα δέον νά κείνται έντός περιμετρικής ζώνης περικλειομένης μεταξύ των οδών Βασ. Γεωργίου — Βασ. Φρειδερίκης — Αγίου Νικολάου — Καραπάνου μέχρι συναντήσεως της οδού Βασ. Γεωργίου και πέραν των οδών Βασ. Φρειδερίκης και Καραπάνου, εις βάθος 100 μέτρων περίπου και νά διαθέτουν είτε έπιφάνειαν 550 μ2 περίπου διά την στέγασιν των Δ)κών και Ύ)κών Ύπηρεσιών του Υποκ)τος Ι.Κ.Α. Γλυφάδας, είτε 350 μ2 περίπου διά την στέγασιν μόνον των Δ)κών Ύπηρεσιών του Υποκαταστήματος τούτου.

Ο διαγωνισμός θά διεξαχθή την 24ην Δεκεμβρίου 1973, ήμεραν Παρασκευήν και ώραν 13.00 έν Αθήναις και έν τοις γραφείοις της Διοικήσεως του Ι.Κ.Α., Αγίου Κωνσταντίνου 8, γραφ. 513, 6ρ. 5ος, ένθα και παρέχονται πλείονες πληροφορίες καθ' έκάστην και από 07.30 — 12.30, τηλέφ. 536 061) έσωτ. 72.

ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΟΥ Ι.Κ.Α.